

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

Кафедра права, філософії та політології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ
з політичної комунікативістики

для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності
052 «Політологія»

ЧЕРНІГІВ-2024

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Курсова робота : загальні положення.....	5
2. Етапи виконання курсової роботи.....	8
3. Вимоги до змісту та структури курсових робіт.....	10
4. Вимоги до оформлення курсової роботи.....	17
5. Захист курсової роботи та критерії оцінювання	22
6. Правила академічної доброчесності	28
Додатки.....	30
Рекомендована література.....	34

ПЕРЕДМОВА

Проблема професійної підготовки фахівців з політології у контексті інформаційного суспільства останнім часом набуває все більшої актуальності. Пріоритети сучасної освіти полягають у наданні молодому поколінню комплексних знань про реалії та проблеми сьогодення, вихованні духовно-моральних цінностей, а також у формуванні практичних умінь та навичок. Специфіка професійної діяльності майбутнього фахівця у політичній галузі потребує залучення науково-дослідницьких ресурсів у процесі його фахової підготовки.

Компетентнісний підхід до підготовки здобувачів вищої освіти передбачає організацію освітнього процесу, зорієнтованого на особистісний та професійний розвиток. Важливого значення набуває формування здобувачів вищої освіти критичного мислення, дослідницьких умінь та навичок. Здобувач вищої освіти юриста, філософа, політолога має володіти методами й прийомами наукового дослідження, вміти аналізувати науково-практичні досягнення мислителів всіх часів і народів, а також власний досвід роботи. Написання курсових робіт є першим кроком на шляху формування наукових інтересів, що мають своє продовження у науково-методичній та практичній роботі.

Навчально-освітній процес у закладах вищої освіти передбачає виконання здобувачами вищої освіти низки навчально-наукових досліджень, до яких належить зокрема написання курсових робіт. Курсові роботи на базі кафедри права, філософії та політології здобувачі вищої освіти виконують на II-IV курсах.

В навчально-методичному посібнику надано рекомендації щодо етапів дослідження, визначено вимоги до написання та оформлення курсових робіт. Представлені матеріали які допоможуть здобувачу вищої освіти вибрати актуальну тему курсової роботи відповідно до особливостей майбутньої фахової діяльності, наукових інтересів та індивідуальних задатків; раціонально організувати роботу; врахувати вимоги, що висуваються до написання,

оформлення й захисту курсових проектів.

Навчально-методичний посібник включає основні структурні компоненти: передмову, п'ять розділів, список використаних джерел та додатки.

1. КУРSOVA РОБОТА : ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота належить до самостійної навчально-наукової складової дослідницького характеру, яка виконується здобувачем вищої освіти з певної дисципліни або з окремих її розділів й спрямована на вивчення конкретної проблеми. Як самостійна письмова наукова робота реферативно-дослідницького характеру, курсова робота передбачає вивчення конкретної наукової проблеми з обов'язковим самостійним науковим пошуком і фіксуванням його результату. Курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних здобувачами вищої освіти за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Дослідження у галузі політичних наук – це процес і результат наукової діяльності, спрямованої на отримання нових знань про закономірності розвитку політичних інститутів та процесів, їх структуру і механізми, зміст, принципи і технології. Воно покликане пояснювати і передбачати специфіку фактів і явищ. Будь-яке наукове дослідження в царині юриспруденції, філософії, політології, передбачає визначення загальноприйнятих методологічних параметрів: проблеми, теми, об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження. Основними критеріями якості наукового дослідження є критерії актуальності, новизни, теоретичної і практичної значимості.

Курсові роботи з політичних наук є важливою формою самостійної пізнавальної діяльності здобувача вищої освіти в освітньому процесі. Вони сприяють більш глибокому й міцному засвоєнню фахових знань, розвитку пізнавальних інтересів, залученню здобувачів вищої освіти до цілеспрямованої науково-дослідницької роботи, формуванню творчого ставлення до майбутньої професійної діяльності.

У процесі виконання курсових робіт здобувачі вищої освіти досліджують обрану проблему на основі самостійного пошуку, логічної обробки інформації, узагальнення, систематизації наявних знань з обраного предмета та сумісних

дисциплін, а також вивчення передового науково-освітнього досвіду в даному напрямку.

Курсова робота сприяє кращому засвоєнню теоретичних знань та аналізу практичних питань дисципліни, надає можливість виявити здатність здобувача вищої освіти самостійно осмислити проблему, критично дослідити; застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань; формулювати висновки, пропозиції, рекомендації з предмета дослідження. Матеріали курсової роботи можуть бути використані для подальшої дослідницької роботи і написання кваліфікаційних робіт. У розробці орієнтовної тематики курсових робіт з історії політичних вчень та політичної комунікативістики враховувались актуальні проблеми навчання й політичної практики на сучасному етапі розвитку вищої школи, їх значення у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Після вибору теми курсової роботи необхідно погодити її з науковим керівником.

Здобувачам вищої освіти дозволяється сформулювати й запропонувати для дослідження свою тему. В окремих випадках тема може бути призначена керівником. Її затвердженню мають передувати обґрунтування вибору та згода наукового працівника на керівництво запропонованою темою.

Викладач проводить планові індивідуальні та колективні консультації, які дають можливість своєчасно виявити труднощі, що зустрічаються у процесі самостійної роботи, надає своєчасну допомогу, викликає здобувачів вищої освіти на консультації, якщо в цьому виникає необхідність.

Метою курсових робіт з політичних наук є:

- поглиблення знань з актуальних проблем конкретної наукової галузі – історії політичних вчень та політичної комунікативістики;
- подальший розвиток умінь самостійного критичного опрацювання наукових джерел;
- формування дослідницьких умінь;

- критичний аналіз, поглиблення, узагальнення і закріплення фахових знань здобувачів вищої освіти з актуальних наукових проблем;
- розвиток умінь самостійного підбору й критичного опрацювання довідкової, навчальної і наукової літератури за темою курсової роботи;
- уміння вести науковий аналіз та прикладне спостереження з метою усвідомлення найефективніших способів використання власних ресурсів у процесі формування науково-дослідницької компетентності.

2. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Здійснювати наукове дослідження необхідно поетапно. Кількість етапів залежить від завдання дослідження, може бути різною. Організуючи дослідження конкретної проблеми, дотримуються такої послідовності:

1. Визначення проблеми дослідження, яка має актуальне значення; об'єкта, предмета, мети, завдань; складання плану курсової роботи.
2. Ґрунтовне, всебічне і глибоке вивчення встановлених наукою фактів, положень, висновків. Під час вивчення літературних джерел з'ясовують головну ідею, позицію автора, особливості наукового доробку з досліджуваної проблеми.
3. Практичне вивчення. Під час аналізу практичної громадсько-політичної та організаційно-комунікаційної діяльності слід з'ясувати, що у вирішенні цієї проблеми спеціаліст здійснює найуспішніше, зафіксувати фаховий досвід, критично осмислити фахову діяльність, проаналізувати головні причини труднощів і недоліків.
4. Здійснення емпіричного дослідження.
5. Узагальнення результатів дослідження, формулювання наукових висновків.
6. Оформлення результатів дослідження.

Ткаким чином, у процесі підготовки й написання курсової роботи умовно можна виокремити наступні етапи:

- вибір теми дослідження;
- визначення мети і завдань;
- визначення об'єкта і предмета дослідження;
- складання плану курсової роботи;
- пошук та аналіз науково-методичної літератури;
- вибір методів дослідження;
- проведення фахового дослідження;

- критична обробка результатів дослідження;
- формулювання висновків і практичних рекомендацій;
- оформлення роботи;
- захист роботи.

Важливим моментом курсової роботи є складання плану. Необхідно мати на увазі, що без попереднього вивчення теми важко визначити питання плану, які відображають зміст.

Починати вивчення проблеми потрібно з відповідних розділів навчальних посібників, енциклопедій і монографічної політологічної літератури. Потім переходити до наукових статей та інших публікацій, у яких розкриваються окремі аспекти проблеми. Для того, щоб залучити до написання курсової роботи максимально можливе коло наукових праць, використовують різні шляхи пошуку: інтернет-ресурси, каталоги бібліотек, покажчики.

Усі питання плану повинні бути чітко й лаконічно сформульовані, логічно взаємопов'язаними та відображати сутність проблеми. План курсової роботи затверджується керівником перед початком виконання роботи. Зміни, які вносяться у зміст і структуру дослідження, рекомендується своєчасно погоджувати з керівником.

3. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ КУРСОВИХ РОБІТ

Загальний обсяг курсової роботи 30–35 сторінок.

До основного тексту роботи не входять списки використаних джерел, додатки. Але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають нумерації і складають загальний обсяг роботи.

Курсова робота, повинна містити наступні складові елементи:

- Титульна сторінка;
- **ЗМІСТ**
- **ВСТУП**
- **РОЗДІЛ 1 (ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ)**
- *1.1. Теоретичні основи концепції.....*
- *1.2. Основні методологічні підходи до вивчення проблеми*
- **РОЗДІЛ 2 (НАУКОВО-ЕМПІРИЧНИЙ)**
- *2.1. Базові цінності, цілі та форми*
- *2.2. Функції*
- *2.2. Засоби..... та критерії їхньої ефективності.....*
- **РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНО-ПРИКЛАДНИЙ**
- *3.1. Реалізація у політичній практиці в Україні*
- *3.2. Перспективи.....*
- **ВИСНОВКИ**
- **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:**
- **ДОДАТКИ** (якщо є).

Робота починається з *титульної сторінки*, на якій вказується Міністерство, до якого відноситься ЗВО, назва закладу вищої освіти, інституту і кафедри, на яких виконувалась робота, прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти (повністю), назва, і вид роботи (курсова), дані про наукового керівника, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали керівника; національна оцінка, кількість балів, оцінка ECTS; члени комісії (підписи, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали); місто та рік виконання курсової

роботи. Титульний аркуш є першою сторінкою курсової роботи (цей аркуш не нумерується, але враховується в загальну нумерацію).

Зразок оформлення титульного аркуша наведено у додатку Б.

Зміст –перелік заголовків розділів роботи з вказівкою сторінок. У змісті вказують всі складові курсової роботи. У змісті зазначається номер сторінки, з якої починається кожний структурний компонент роботи.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми (завдання), значущість, підстави та вихідні дані для розроблення теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

У вступі необхідно показати актуальність обраної теми, стан її наукової розробки; визначити об'єкт, предмет, мету та завдання курсової роботи, структуру роботи.

Вибір теми курсової роботи. На вибір теми дослідження впливають актуальність даної проблематики, відносна наукова новизна, практична значимість та власні наукові інтереси здобувача вищої освіти.

Актуальність теми відбиває важливість, суттєве значення, відповідність теми дослідження сучасним потребам певної галузі науки та перспективам її розвитку, практичним завданням відповідної сфери діяльності [8, с. 21]. Висвітлення актуальності повинно бути небагатослівним. Достатньо коротко викласти: сутність проблеми дослідження; соціальну значущість проблеми дослідження, вирішення якої має значення в умовах України; значення для подальшого розвитку юридичної, філософської, політологічної науки, теорії і практики.

Визначення мети і завдання дослідження. Мета дослідження виражає своїм змістом результат, який поставив перед собою дослідник. Формулюючи її, дослідник з'ясовує, який результат передбачає отримати і яким він має бути. Завдання дослідження є конкретизованою метою. Ними можуть бути: вирішення певних теоретичних питань, що є загальною проблемою (наприклад, з'ясування сутності юридичного, філософського чи політичного явища, оптимізація його

визначення, дослідження ознак); вивчення практики вирішення проблеми, виявлення її типового стану, типових недоліків, їх причин, типових ознак передового досвіду тощо; обґрунтування заходів, необхідних для вирішення поставленого завдання; вироблення методичних рекомендацій для тих, хто використовуватиме результати дослідження на практиці [9, с. 31].

Виходячи з теми курсової роботи формулюють мету і завдання.

Мета формулюється коротко і точно, висловлюючи те основне, що хоче дослідити автор, який результат він має одержати. Мета дослідження формулюється із зазначенням того явища, що вивчається. Мета – це кінцевий результат, тому вона формулюється дієсловами – *розкрити, визначити, охарактеризувати, показати*. Мета роботи узгоджується із назвою роботи.

Із загальної мети випливають **конкретні завдання роботи**, які перелічуються згідно з порядком їх розв'язання у роботі (від більшзагальних, основоположних, до більш дрібних і конкретних). Як правило, вирішується 3 – 4 завдання. Пишуть: *проаналізувати, систематизувати підходи до вивчення, з'ясувати суттєві ознаки, змодельовати, надати характеристику..., розкрити, виявити, описати, визначити, продемонструвати, представити, викласти, обґрунтувати, установити, навести, виокремити, здійснити, розробити* тощо. Завдання слід формулювати чітко і лаконічно. Послідовність їх визначає послідовність викладу основного змісту курсової роботи. Завдання повинні відповідати структурі курсової роботи, її розділам та підрозділам.

Визначення об'єкта та предмета дослідження. Об'єкт дослідження є процесом або явищем, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження, а предмет дослідження – певні аспекти цього процесу чи явища, які досліджуються у цьому об'єкті, (інакше кажучи, “На предмет чого вивчається об'єкт?”). Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Предмет дослідження має співпадати за сутністю з метою дослідження.

Аналіз науково-методичної літератури. Даний етап роботи передбачає бібліографічний пошук, фіксацію та обробку одержаної інформації. Бібліографічний пошук може здійснюватись шляхом перегляду наукової та навчальної літератури, спеціальних бібліографічних видань.

Послідовність викладу матеріалу у ВСТУПІ:

- актуальність теми (шляхом критичного аналізу та порівняння з існуючими дослідженнями в даній галузі обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки. Вказують прізвища дослідників, які уже працювали у даному напрямі та головні аспекти проблеми, що досліджені науковцями. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Достатньо кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми або наукового завдання);

- мета дослідження,
- завдання дослідження;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- структура роботи – кількість розділів, загальний обсяг роботи, кількість додатків (якщо є).

Обсяг вступу обмежується 2–3 сторінками.

Текст наукового дослідження має ділитися на пропорційні, логічні, внутрішньо завершені частини (розділи, підрозділи, абзаци).

Основна частина курсової роботи складається з розділів і підрозділів. Курсова робота має містити 1–2 теоретичні та 1–2 практичні розділи (як правило, у цілому 2–3 розділи, але не більше). Кожний розділ розпочинають з нової сторінки. У курсовій роботі з політичних наук *основна частина* поділяється на *теоретико-методологічний, теоретико-емпіричний та практично-прикладний розділи.*

У першому (теоретико-методологічному) розділі окреслюються теоретичні основи проблеми, висвітлюються основні наукові парадигми, дається

аналіз сучасних наукових джерел відповідно до завдань дослідження. Далі необхідно дати докладну характеристику поняттєво-термінологічного апарату дослідження, окреслити різні теорії, концепції, які існують в сучасній науці щодо трактування досліджуваних явищ, процесів, феноменів.

У другому (науково-емпіричному) розділі подається аналіз конкретних наукових підходів та результатів сучасних емпіричних досліджень. Автор має представити приклади, що демонструють, підтверджують або спростовують наведені теоретичні постулати. Важливою є також характеристика зовнішнього контексту, чинників й детермінант, що зумовили виникнення й розвиток досліджуваних політичних явищ і процесів (соціально-економічних, політичних, культурологічних чинників тощо). Треба уважно розглянути особливості ціннісних, цільових, змістових, процесуальних аспектів досліджуваного явища або процесу на різних етапах його розвитку.

У третьому (практично-прикладному) розділі увага має бути зосереджена на критичному аналізі імплементації та реалізації теоретико-методологічних положень та науково-емпіричних досліджень у сучасній політичній практиці, особливо в Україні. Необхідною складовою цього розділу має бути науково обґрунтоване визначення перспектив використання окремих аспектів досліджуваних явищ і процесів в умовах глобальних трансформацій та українських реалій з урахуванням розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Після кожного розділу і підрозділу роботи робляться короткі висновки, на основі яких формулюються висновки до роботи у цілому (АЛЕ НЕ ПОВТОРЮЮТЬ ДОЛСЛІВНО!).

Логічним завершенням курсової роботи є висновки. ВИСНОВКИ-НАЙВАЖЛИВІША ЧАСТИНА РОБОТИ!

Головна їх мета – підвести підсумки проведеного дослідження.

У висновках необхідно показати результати досягнення мети та реалізації поставлених у вступі дослідницьких завдань.

У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити у результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми.

Загальні висновки мають містити стисле викладення теоретичних і практичних результатів, отриманих автором роботи особисто в ході дослідження, а також обґрунтування перспектив проведення подальших досліджень у цій галузі (посилання на інших авторів, їх цитування, а також наведення загальновідомих істин не допускаються).

Отже, у загальних висновках підводять підсумки виконаної роботи відповідно до поставлених завдань і визначають перспективи її подальшої розробки. **Важливо пам'ятати, що кожне поставлене (у вступі) завдання роботи має бути підсумоване принаймні одним висновком.**

Список використаних джерел і літератури (25–35 джерел). Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел. **На УСІ наукові джерела, що представлені в бібліографії, повинні бути відповідні посилання в тексті курсової роботи.**

Уся наукова література подається у ПОРЯДКУ ПОСИЛАНЬ У ТЕКСТІ або в алфавітному порядку й має бути оформлена з урахуванням сучасних вимог до бібліографічного опису https://library.chnpu.edu.ua/download/dstu_8302.pdf, (див. додаток А). У списку наукових джерел повинні переважати актуальні видання. До списку використаних джерел, оформленого з урахуванням усіх чинних вимог слід включати новітні видання, у тому числі електронні носії та інтернет-джерела.

Додатки. Додатки виступають продовженням курсової роботи як окрема її складова (вносяться плани роботи юриста, методичні філософсько-освітні розробки, політологічні анкети, прикладні фотоматеріали тощо). У основному тексті курсової роботи слід здійснювати посилання на додатки (якщо вони є). Наприклад, див. додаток А; результати даної методики відображено у додатку В. Додатки повинні мати спільну з рештою

тексту наскрізну нумерацію сторінок. Додатки позначаються буквами українського алфавіту (Додаток А, Додаток Б і т.д.).

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Текст роботи оформлюється відповідно до державного стандарту України ДСТУ 3008:2015. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання; Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації”; ДСТУ 8302:2015 Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання; Етичного кодексу ученого України (Бюлетень ВАК України, № 11, 2011); ДСТУ 3582:2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила; ДСТУ 6095:2009. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Правила скорочення заголовків і слів у заголовках публікації (ГОСТ 7.88-2003, MOD); ДСТУ 7093:2009. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами.

Обсяг курсової роботи складає 30 – 35 сторінок машинописного тексту (без врахування списку використаних джерела та літератури, додатків) на папері формату А 4, **набраних на комп'ютері у текстовому редакторі Word з використанням 14 кеглю шрифту Times New Roman з полуторним міжрядковим інтервалом. Абзац 12.5 мм. Сторінки повинні мати поля: верхнє і нижнє – 20 мм, лівє – 30 мм, правє – 10 мм.**

Номера сторінок указуються **справа верхньої частини сторінки** без крапок і літерних знаків. Першою сторінкою вважається титульний лист (на ньому цифра 1 не ставиться). Цифра 2 проставляється на сторінці зі змістом.

Заголовки структурних частин роботи **ЗМІСТ; ВСТУП; РОЗДІЛ 1; РОЗДІЛ 2; РОЗДІЛ 3; ВИСНОВКИ; СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ; ДОДАТКИ** друкують великими літерами жирним шрифтом **ПО ЦЕНТРУ** тексту. Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ», після номера крапка не ставиться. Заголовок розділу друкують з нового рядка.

РОЗДІ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОНЦЕПЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ

Кожний наступний слід починати з нової сторінки, використовуючи функцію «Розрив сторінки».

Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу за правилом: номер розділу, номер підрозділу. У кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «2.4.». Заголовок підрозділу наводиться у тому самому рядку. У кінці назв підрозділів, пунктів крапка не ставиться. Назва підрозділу розміщується по центру тексту без розриву сторінки.

2.2. Засоби формування політичного іміджу

Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати 1.5 інтервалам по всьому тексту роботи.

При написанні курсової роботи слід обов'язково робити посилання на використані джерела та літературу.

Подаючи той чи інший факт, цифру, характеризуючи чи цитуючи документ, апелюючи до думки інших авторів – в усіх цих випадках слід робити посилання на документ, монографію, статтю, з яких вони запозичені. Посилатися слід виключно на ті матеріали, якими скористався здобувач вищої освіти.

Посилання у курсовій роботі подаються у квадратних дужках. В посиланні зазначається порядковий номер, під яким у «Списку використаних джерел та літератури» стоїть відповідний документ або стаття (книга), а через кому – номер сторінки або номер аркушу архівного документу, на якій вміщено використану інформацію. Посилання на використані джерела давати у квадратних дужках: [7, с. 19]. Цифра 19 означає 19 сторінка 7 джерела ЗА ПОРЯДКОМ ЦИТУВАННЯ У ТЕКСТІ. Перелік через «;» означає звернення до кількох джерел із списку.

У наукових дослідженнях часто використовуються цитати – дослівні уривки з використаних джерел, щоб за їхньою допомогою обґрунтувати, підтвердити або доповнити власну думку.

Загальні вимоги до цитування:

–текст цитати починається і закінчується лапками (« ») та наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання;

–цитування повинне бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора; пропуск слів, речень при цитуванні допускається без перекручень авторського тексту і позначається трьома крапками;

–кожна цитата супроводжується посиланням на джерело;

При непрямому цитуванні (перекладі викладу думок інших авторів своїми словами), слід бути гранично точним у викладенні думок автора і давати відповідні посилання на джерело.

При цитуванні та переказі джерел найчастіше використовуються такі словосполучення: *Згідно з уявленням...; За словами...; На думку...; Як влучно зазначив / зазначає...; Учений так характеризує (описує, подає)...; Наведемо такі слова видатного вченого...; Автор наголошує на...; З точки зору автора.... Автор виділяє (пропонує, рекомендує, вважає, стверджує, підкреслює) тощо.*

Цитати мають подаватися лише з першоджерел, а не з праць інших авторів. Лише в тих випадках, коли першоджерело недоступне, можна скористатися цитатою, опублікованою в іншому виданні; тоді перед бібліографічним джерелом вказується: (цитується за [12]) або (цит. за [12]).

Кожна цитата неодмінно супроводжується посиланням на використане джерело. Недотримання цієї обов'язкової умови веде до плагіату.

Скорочення мають бути однаковими в усій роботі. Перевірити написання скорочень можна за ДСТУ 3582:2013. Допустимі деякі скорочення: допускається скорочення слів і т. ін., і т. п, та ін.; не можна скорочувати слова: так як, так званий, таким чином, так що, замість, наприклад, біля, формула, рівняння, вправа і т. п.

Скорочення «див.» вживається у тих випадках, коли у тексті посилаються

на самостійний розділ рукопису, на віддалені від місця згадування таблицю, рисунок.

Оформлення таблиць та рисунків. Кожна таблиця чи малюнок має мати свій номер та назву. Для таблиць: у верхньому правому куті пишеться слово Таблиця 1.2. Знизу пишеться назва таблиці. У тексті таблиця чи малюнок подається після посилання на них. Слово таблиця з нумерацією у тексті скорочується до табл.. Наприклад, як видно з табл. 2.3....(після даного абзацу слід помістити таблицю). Таблиці та рисунки розміщують у ТЕКСТІ РОБОТИ А НЕ У ДОДАТКАХ

Бібліографічний опис науково-методичної літератури.

Список складається ЗА ПОРЯДКОМ ПОСИЛАНЬ У ТЕКСТІ, або за алфавітом. Нумерація арабськими цифрами. Роботи одного автора перелічуються в хронологічному порядку кожного разу з абзацу і з повторенням прізвища (він же – не допускається). Якщо наводяться роботи автора із співавторами, то спочатку вказуються роботи автора, потім його роботи з одним, двома, трьома співавторами і більше. Бібліографічний опис складається мовою оригіналу.

До списку джерел і літератури включаються всі публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в роботі. Всі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані. Відомості про джерела, що включені до списку, подаються згідно вимогами державного стандарту до бібліографічного опису наукової літератури ДСТУ 8302:2015.

Додатки оформлюють як продовження основного дослідження, на наступних сторінках. Кожен додаток починається із нової сторінки. Найчастіше додаток має свій заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту на сторінці. Посередині рядка над заголовком великими літерами друкують слово «ДОДАТОК» і відповідну велику літеру української абетки, крім літер Г, Є, З, І, І, Й, О, Ч, Ї. Наприклад, ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б і т.д.

Роздруковується матеріал на одній стороні стандартного аркуша паперу

A 4 (210 x 297 мм). Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака «№». Усі сторінки роботи, враховуючи титульну сторінку, додатки, підлягають суцільній нумерації, номер на титульній сторінці не ставиться, а на наступних сторінках проставляється у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

5. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Повністю підготовлена та оформлена курсова робота подається науковому керівнику на перевірку. При необхідності вона допрацьовується, а потім виноситься на захист. Курсові роботи здобувачі вищої освіти захищають на засіданні комісії, до якої входять викладачі кафедри права, філософії та політології (не менше 3 науково-педагогічних працівників).

Процедура захисту передбачає доповідь здобувача вищої освіти про зміст роботи і відповіді на запитання членів комісії. Для виступу на захисті курсової роботи здобувачу вищої освіти надається 7–10 хвилин. У заздалегідь підготовленій доповіді здобувач вищої освіти має чітко й змістовно визначити актуальність курсової роботи, її мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, схарактеризувати структуру роботи, сформулювати висновки, яких дійшов.

Після виступу здобувач вищої освіти повинен відповісти на питання та можливі зауваження членів комісії.

Заслухавши захисти усіх здобувачів вищої освіти, члени комісії обговорюють результати захисту курсових робіт та оцінюють їх.

Оцінка виставляється з урахуванням рівня дослідження обраної проблеми, захисту й дотримання вимог щодо оформлення курсової роботи. Передусім, звертається увага на змістовний аспект викладу матеріалу

(логічність і послідовність), повноту та репрезентативність використаних джерел і літератури, загальну грамотність, а також на зовнішнє оформлення курсової роботи (його відповідність стандартам і прийнятим правилам).

За підсумками захисту курсового дослідження виставляється оцінка, яка заноситься до екзаменаційної відомості та залікової книжки й оголошується здобувачу вищої освіти. При оцінюванні курсових робіт беруть до уваги те, що здобувач вищої освіти має уміти :

- формулювати мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;

- використовувати сучасні методи наукового дослідження;
- обробляти отримані дані, аналізувати і систематизувати їх на основі відомих фактів;
- узагальнювати результати дослідження й обґрунтовувати їхню достовірність;
- оформляти одержані результати і роботу в цілому відповідно до сучасних чинних вимог.

Курсова робота оцінюється за 100-бальною системою. Оцінка з курсової роботи має дві складові. Перша (підготовча) складова характеризує самостійну роботу здобувача вищої освіти з написання курсової роботи та її результат – текст курсової роботи, оформлений згідно з чинними вимогами. Друга (складова захисту) характеризує якість захисту здобувачем вищої освіти курсової роботи. Розмір шкали першої складової дорівнює 70 балів, а другої складової – 30 балів.

У процесі визначення *підготовчої складової* оцінки за курсову роботу враховується низка важливих показників роботи:

- актуальність дослідження;
- самостійність дослідження;
- реалізація мети дослідження;
- відповідність висновків обраній темі;
- структура і логічність роботи;
- обізнаність із класичними і новітніми джерелами;
- відповідність вимогам наукового стилю;
- дотримання вимог щодо оформлення роботи відповідно до чинних стандартів;
- обґрунтованість практичної складової роботи;
- дотримання термінів виконання роботи.

Критерії оцінювання курсової роботи

1. Збирання джерел та літератури по темі курсової роботи – до 10 балів.

Критерії: даний вид роботи оцінюється залежно від того, наскільки повно

виявлені та опрацьовані здобувачем вищої освіти доступні для нього джерела і наукова література дозволяють розкрити обрану тему курсової роботи. Виконання даного виду роботи перевіряється за укладеним списком джерел та літератури. Опрацювання максимальної кількості доступних для здобувача вищої освіти правознавчих, філософських, політологічних джерел та літератури по темі дослідження оцінюється від 7 до 10 балів. Охоплення увагою здобувачем вищої освіти лише частини доступних наукових джерел та літератури, що у цілому дозволяють розкрити тему курсової роботи, оцінюється у 4 – 6 балів. Опрацювання здобувачем вищої освіти лише окремих джерел та наукових студій, що дозволяють лише поверхово розглянути тему, оцінюється від 1 до 3 балів.

2. Складання плану курсової роботи. До 10 балів.

Критерії: охоплення планом всіх аспектів обраної для дослідження теми, логічність і послідовність структурних компонентів плану; відповідність останніх поставленій меті і дослідницьким завданням – від 7 до 10 балів. Структура роботи, що дозволяє частково розкрити обрану тему або лише окремі її аспекти – від 4 до 6 балів. План курсової роботи, що не відповідає змісту обраної теми або позбавлений логіки – від 1 до 3 балів.

3. Вступ. До 10 балів

Критерії: аргументованість вибору теми дослідження, чіткість постановки проблеми, мети та завдань дослідження, логічне визначення об'єкту і предмету дослідження; хронологічних і територіальних меж; повнота у розкритті теми; глибина опрацьованих здобувачем вищої освіти джерел та літератури по темі дослідження; вміння критично осмислювати використані джерела; чіткість і логічність, послідовність і грамотність викладення матеріалу; відповідність стандартним вимогам оформлення наукових робіт; наявність необхідної кількості джерел, правильність їх оформлення у списку літератури та правильність оформлення посилань на джерела в тексті роботи; наявність додатків, правильність їх оформлення – від 7 до 10 балів. Достатньо повне, але не завжди чітке і логічне визначення актуальності, об'єкту і предмету дослідження, мети,

дослідницьких завдань, частковий аналіз опрацьованих здобувачем вищої освіти джерел та літератури по темі дослідження – від 4 до 6 балів. Відсутність у вступі частини обов'язкових структурних компонентів – від 1 до 3 балів.

4. Написання основних розділів курсової роботи – до 20 балів

Критерії: системність і пошук у розкритті теми; логічний, послідовний, ґрунтовний виклад інформації, підпорядкованість матеріалу визначеним у вступі меті та дослідницьким завданням; правильність використання філософських, юридичних, політологічних понять і термінів, залучення максимально можливого спектру наукових джерел і літератури, наявність відповідних посилань; самостійність, оригінальність і доказовість суджень, наявність елементів наукової новизни; обґрунтованість практичного блоку; дидактична доцільність методичних розробок; обґрунтованість висновків – від 15 – 20 балів. Поверхове розкриття окремих аспектів обраної теми у тому чи іншому розділі, відсутність необхідних посилань, поверховість висновків до кожного розділу – від 7 до 14 балів. Часткова або повна невідповідність змісту дослідницьких розділів обраній темі, нелогічність викладу матеріалу, неузгодженість між змістом розділів, визначеною метою та завданнями, використання вкрай обмеженого кола джерел і літератури, відсутність посилань та висновків до розділів – від 1 до 6 балів.

5. Висновки. До 10 балів.

Критерії: логічність, послідовність, обґрунтованість, відповідність меті, дослідницьким завданням та змісту роботи – від 8 до 10. Поверховість, суперечливість загальних висновків, часткове вирішення визначених у вступі дослідницьких завдань – від 4 до 7 балів. Невідповідність висновків змісту, меті і дослідницьким завданням – від 1 до 3.

6. Оформлення курсової роботи згідно загальноприйнятих стандартів – до 10 балів.

Критерії: дотримання в роботі всіх основних вимог щодо її оформлення – від 8 до 10 балів. Окремі недоліки в оформленні курсової роботи – від 4 до 7 балів.

Недотримання вимог у оформленні курсової роботи до державного стандарту України – від 1 до 3 балів.

Друга (*складова захисту*) характеризує якість захисту здобувачем вищої освіти курсової роботи.

Захист курсової роботи – до 30 балів.

Захист оцінюється за наступними критеріями:

Ступінь володіння матеріалом, логіка викладу матеріалу під час захисту.

Аргументованість і точність відповідей на критичні зауваження. Вміння захищати власну думку.

Повнота й обґрунтованість відповідей на поставлені запитання.

Культура захисту.

Мовна компетенція здобувача вищої освіти.

Табл. 1. Розподіл балів за рейтинговою системою

Вид роботи	Кількість балів
Збирання джерел та літератури	0 – 10
Складання плану	0 – 10
Вступ	0 – 10
Основні розділи курсової роботи	0 – 20
Висновки	0 – 10
Оформлення курсової роботи	0 – 10
Захист курсової роботи	0 – 30
Разом	100

Повна, обґрунтована доповідь здобувача вищої освіти про зміст роботи та висновки, яких він дійшов у процесі дослідження; вміння чітко і ясно викладати свої думки, відповідати на запитання членів комісії – від 21 до 30 балів. Часткове розкриття у доповіді здобувача вищої освіти змісту курсового дослідження, неповні, непереконливі відповіді здобувача вищої освіти на запитання членів

комісії – від 11 до 20 балів. Фрагментарне розкриття у доповіді змісту курсової роботи, відсутність висновків, результатів власного дослідження, неспроможність дати відповідь на запитання членів комісії – від 1 до 10 балів.

Оцінка за стобальною шкалою переводиться в національну систему оцінок за такою схемою: «відмінно» – 90–100 балів (оцінка «А» за шкалою ECTS); «добре» – 75–89 балів (оцінки «В», «С» за шкалою ECTS); «задовільно» – 60–74 бали (оцінки «D», «E» за шкалою ECTS); «незадовільно» – менш ніж 60 балів (оцінки «FX», «F» за шкалою ECTS).

6. ПРАВИЛА АКАДЕМІЧОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

При написанні курсової роботи здобувач вищої освіти обов'язково повинен дотримуватися «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» від 27 грудня 2019 р.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Серед підстав, що вважаються порушенням академічної доброчесності у «Положенні» визначені, зокрема, такі:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу або наукових досліджень.

Згідно з цим «Положенням», вчинення здобувачем вищої освіти будь-якого з перерахованих порушень при написанні курсової роботи передбачає повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми, тобто здобувач вищої освіти має підготувати нову курсову роботу, захист якої відбудеться у наступному навчальному році.

Щоб цього уникнути, здобувач вищої освіти має пам'ятати, що курсова робота має бути підготовлена самостійно. У роботі слід дотримуватись точності фіксації відомостей, порівнювати інформацію, отриману з різних джерел. При написанні курсової роботи здобувач вищої освіти має обов'язково посилатися на

авторів і джерела, з яких запозичені матеріали або окремі результати. У разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело, курсова робота не допускається до захисту з метою уникнення плагіату (Етичний кодекс ученого України).

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклади бібліографічного опису у «Списку використаних джерел та літератури»

Джерела опубліковані:

Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.

ЛІТЕРАТУРА

Монографії

Один автор:

Дорошенко Д. Огляд української історіографії: монографія. Київ: Українознавство, 1996. 257 с.

Гурська Л. І. Релігієзнавство: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.

Егер О. Средние века: в 2 т.: учеб. пособ. Санкт-Петербург: Мысль, 1997. Т.1. 453 с.

Korzeniowski M. Tułaczy los. Uchodźcy polscy w imperium rosyjskim w latach pierwszej wojny światowej. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2007. 356 p.

Nasser G. The Philosophy of the Revolution. Buffalo: Ed.I.Martell, 1969. 144 p.

Два і більше авторів:

Смолій В., Степанков В. *Українська національна революція XVII ст. (1648 – 1676 рр.)*. Київ : Видавничий дім «Альтернативи», 1999. 351 с. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. *Історія економіки та економічної думки* : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

Без автора:

Історія Національної академії наук України, 1941–1945. Ч. 2. Додатки / упоряд. Л. М. Яременко та ін.; НАН України, Національна бібліотека України ім.

В. І. Вернадського, Інститут архівознавства, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ: Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2007. 573, [1] с.

История Польши : в 3 т. / под ред. В. Королюка. Москва: Наука, 1954.

Т. 2. 432 с.

Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.

Багатотомні видання:

Енциклопедія історії України / редкол.: В. А. Смолій та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Видавництво «Наукова думка», 2003. 688 с. Т.1: А–В.

Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.

Автореферати та дисертації:

Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.

Ганкевич В.Ю. Джадидистська реформа просвіти кримських татар (межа XIX–XX ст.) : автореф. дис... д-ра іст. наук : 07.00.02. Київ, 2000 35 с. **Статті у періодичних виданнях, збірниках наукових праць, колективних монографіях:**

Давидсон А. Образ Британии в России XIX и XX столетий. *Новая и новейшая история*. 2005. № 5. С. 51–64.

Коваленко О.Б. Мартин Небаба: людина з легенди. *Сіверянський літопис*. 1998. № 6. С. 3–11.

Смолій В. А. Угоди гетьманського уряду України з Московською державою (1654 – 1764 рр.) / В. А. Смолій, В. М. Ричка. *Український історичний журнал*. 1993. № 4–6. С. 93–96.

Яценко В. Б. Малоросійські козаки в другій половині XVIII ст. :інтеграція до загальноімперського стану. *Актуальні проблеми вітчизняної тавсесвітньої історії* : збірник наукових праць Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Харків: НМЦ «СД», 2003. Вип. 6. С. 136–140. Bleck C. The Nature of Imperial Russian society. *Slavic Review*. 1961. № 4.

P. 570–578.

Seton-Watson R. The Issues of the War. *The War and Democracy*. London: Macmillan and Co., Limited, 1915. P. 237–298.

Yost Ch. The Arab-Izraeli War : How it Began. *Foreign Affairs*. 1968. Vol. 46. № 2. P. 312–316.

Електронні ресурси:

Мірошник О. Л. Поняття «толерантність» у сучасному науковому дискурсі. *Освіта Донбасу*. 2009. № 2. С. 5–10. URL: <http://almamater.luguniv.edu.ua/magazines/osvitadonbas/osvita22009.pdf>. (дата звернення: 15.09.10).

Влада очима історії: фотовиставка. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&> (дата звернення: 15.11.2017).

Саєнко О. О. Особливості політичного устрою Запорізької Січі. *Вісник Запорізького національного університету. Історичні науки*. Запоріжжя, 2017.

№ 5. С. 20–27. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf>. (дата звернення: 15.11.2017).

Додаток Б
Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КУРСОВА РОБОТА

з політичної комунікативістики

НА ТЕМУ: «ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО
ІМІДЖУ»

Студентки 3-го курсу 33 групи
спеціальності 052 «політологія»
Петренко Галини Петрівни

Науковий керівник кандидат
політичних наук, доцент
Костирев Андрій Геннадійович

Оцінка:

Національна шкала: _____

Кількість балів _____ ECTS _____

Члени комісії: _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Чернігів – 2024

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

2. Закон України про вищу освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 37-38. ст. 2004) (Із змінами внесеними згідно із Законом 2443-VIII від 22.05.2018, ВВР. 2018. № 33. ст. 250.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Етичний кодекс ученого України. Бюлетень ВАК України, № 11, 2011.URL: <http://iepor.org.ua/rules/codex.html> (дата звернення: 07.02.2019).
4. ДСТУ 3582:2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ) / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. [На заміну ДСТУ 3582–97 ; чинний від 2013–08–22]. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с.
5. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17с.
6. ДСТУ 3008-2015. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. На заміну ДСТУ 3008–95;чинний з 2017–07–01. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с.

